

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Бондаренко Н.В., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Петрик В.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки та
публічного управління*

Повномасштабна війна, розв'язана РФ проти України, спричинила значну кризу в промисловості. Основні причини: безпекова ситуація (постійні обстріли окупантами цивільної і виробничої інфраструктури), труднощі із логістикою, особливо для експортоорієнтованих галузей – АПК, ГМК і т.д., а також брак обігових коштів. У перші місяці війни не працювало понад 40% підприємств, тисячі людей втратили джерела доходу. Загалом через вторгнення Росії Україна втратила від 5 до 7 млн. робочих місць. За перші місяці війни промисловість скоротила виробництво на 34%, будівництво – на 47%, гірничо-металургійний комплекс – на 53%. ВВП – мінус 15,1%, прогнозне падіння за підсумками року – 35% [1].

Ситуація в харчовій промисловості неоднорідна, та залежить від регіону знаходження підприємства. Так, західно-центральні області показують приріст активності в цій галузі. Через брак сировини – овочів і фруктів, які традиційно постачалися з півдня України, деякі виробники вдало переорієнтувалися. До прикладу, один із сокопереробних заводів Рівненщини переобладнав свою лінію під випуск м'ясної консервованої продукції, що йде, у тому числі, і на потреби армії. Почала відновлюватися і м'ясопереробна галузь. Окремі виробники курятини повернулися до довоєнних обсягів. Натомість в прифронтових зонах підприємства змушені призупиняти виробництво. Виробництво соняшникової олії становить 30-40% від довоєнного рівня через проблеми з експортом [1].

Від початку війни представники харчової промисловості переважно демонстрували більш оптимістичні оцінки ділового середовища та фінансово-економічної ситуації на підприємствах порівняно з іншими галузями. Якщо в травні та червні харчова галузь була в загальному песимістичному тренді щодо загальноекономічної ситуації, то із липня швидшими темпами відновлювала оптимізм. У результаті у вересні харчовики поставили найкращу оцінку ділового середовища. При цьому галузь зберігає обережний оптимізм щодо майбутніх змін [2].

Виробничі показники добре ілюструють відносний позитив у харчовій галузі. Якщо в цілому українська промисловість серйозно просіла в перші місяці війни, то харчовикам вдавалося зберігати обсяги виробництва. Із липня бачимо лише позитивну динаміку відновлення виробництва в харчовій галузі. В результаті у вересні вже 38% опитаних підприємств галузі повідомили, що збільшували обсяги виробництва, і лише 12% – зменшували. Індекс зміни

виробництва досягнув рекордних +0,26 (при +0,05 для всіх переробних підприємств загалом) [2].

Харчова галузь також добре реалізує свій експортний потенціал. З початком масштабної війни українські компанії харчової промисловості почали активніше виходити на ринки ЄС, що вимагає від них додаткового розвитку виробництва та інвестицій [3]. Кожне друге підприємство галузі не припиняло експортувати взагалі. Водночас лише 15% експортерів харчової промисловості не змогли відновити експортну діяльність [2].

Завдяки деблокаді українських чорноморських портів з серпня 2022 року стало значно простіше експортувати аграрну продукцію. Частка аграрної та харчової продукції в загальному експорті України збільшилась з майже 36% в 2021 році до 46% (в грошовому вимірі) [3].

Попри позитивні зміни, харчовики відчують серйозні логістичні труднощі при експорті. Більше половини підприємств галузі скаржаться на черги на західних кордонах і морську блокаду. При цьому саме харчова промисловість найменше відчуває падіння попиту на їхню продукцію на зовнішніх ринках. Це відображає певну безальтернативність української продукції на міжнародних ринках, ще й в умовах глобального зростання цін.

Торговельна статистика, яка є доступною, незважаючи на обмеження воєнного часу, лише підтверджує зростання ролі як харчової переробки, так і всього агропромислового комплексу. За січень-липень 2022 року експорт аграрних товарів (і сировини, і готової продукції) досягнув майже 45% від загального обсягу експорту. Звичайно, досі в структурі експорту переважає аграрна сировина. При цьому статистика ще навіть не включає перших місяців роботи зернового коридору. Однак стійкість харчової галузі актуалізує питання розвитку її потенціалу для глибшої переробки аграрної сировини та виходу з нею на зовнішні ринки [2].

Запорукою успішного економічного відновлення України – є ефективна співпраця влади, бізнесу і міжнародних інвесторів. Також захист прав власників, верховенство права і жорстка боротьба із корупцією. Власне, це ті фактори, від дотримання яких залежить і наше членство в ЄС.

Література

1. Огляд впливу війни на промисловість України та прогноз перспектив в економіці URL: <https://uspp.ua/news/actual/2018/ohliad-vplyvu-viiny-na-promyslovist-ukrainy-ta-prohnoz-perspektyv-v-ekonomitsi>

2. Харчова промисловість: апетит хороший, але є над чим працювати URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/kharchova-promislovist-apetit-khoroshij-ale-je-nad-chim-pratsjuvati.html>

3. Гвоздьова О. Експорт з України під час війни: як змінилась структура поставок української продукції за кордон URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/>